

17. Language and language teaching: current research in Britain, 1977-86. – London : Longman, 1987. – (CILT).
18. Languages and Export Performance: A study prepared for the BETRO Trust Committee on the Royal Society of Arts by the P E Consulting Group – London : Royal Society of Arts, 1979.
18. The Economic Case for Language Learning and the Role of Employer Engagement / [A. Mann, M. Brassell, D. Bevan та ін.]. – Cambridge: CUP, 2011. – 115 p.
20. The non-specialist use of foreign languages in industry and commerce : [ed. Lee E.]. – Sidcup: LCCI Commercial Education Scheme, 1972.

КОВАЛЕНКО Е. М. Роль профессиональных организаций в процессе становления и развития иноязычного образования Великобритании.

В статье автором представлен ретроспективный анализ деятельности британских профессиональных организаций в сфере иноязычного образования. Установлена историческая и современная роль профессиональных учреждений страны в отношении определения ориентиров и формировании национальной политики в области обучения иностранным языкам в высших учебных заведениях Великобритании.

Ключевые слова: британские университеты, иноязычное образование, национальная языковая политика, профессиональные организации, ретроспективный анализ.

KOVALENKO H. M. The role of professional organizations in the process of formation and development of British foreign language education.

In the article the author represents a retrospective analysis of the activity of the British professional organizations in the field of foreign language education. The historical and contemporary role of the professional agencies of the country concerning the highlights and formation of the national language policy in the sphere of foreign languages acquisition in higher education establishments is determined.

Keywords: British universities, foreign language education, national language policy, professional organizations, retrospective analysis.

УДК 371.311.1:7

Корзун В. В.

ФОРМУВАННЯ ЗДІБНІСТІ ДО МУЗИЧНО-ІНТОНАЦІЙНИХ УЗАГАЛЬНЕНЬ

У статті розглянуто основні процеси музичного мислення учнів та здібностей щодо музично-інтонаційних узагальнень. Необхідність формування здібності до узагальнення пов'язана з тим, що вона дає можливість учням швидко, легко та ефективно засвоювати знання, має важливе значення для утворення спеціальних здібностей і, відповідно, створює умови для всебічного розвитку, формування особистості молодої людини. Виокремлено особливості музичного мислення щодо інтонаційних узагальнень в музиці, музично-стильових узагальнень, музично-інтонаційних узагальнень у студентів, засоби вираження художньо-узагальнених образів інтонації. Інтонація в музиці є основною одиницею, в якій відображаються результати перетворення і естетичної оцінки об'єктивної дійсності, реалізується процес звукообразного моделювання явищ. Інтонація як носій музичного змісту під

час свого становлення базується на принципі асоціативного сполучення сенсів, на інтонаційно-мовному та рухово-пластичному досвіді.

Ключові слова: музичне мислення, музичне мистецтво, музично-стильові узагальнення, музично-інтонаційні узагальнення, інтонація, музично-виразні засоби.

Численні запити сучасності вимагають нового погляду на зміст та структуру музичної освіти, який зумовлює необхідність використання нових підходів до проблеми професійної підготовки майбутніх музикантів-виконавців. Одним з основних процесів мислення є узагальнення, за допомогою узагальнення ми пізнаємо оточуючу дійсність, поглиблюємо та розширюємо знання про неї, виявляємо закономірності, осягаємо сутність явища. Необхідність формування здібності до узагальнення пов'язана з тим, що вона дає можливість учням швидко, легко та ефективно засвоювати знання, має важливе значення для утворення спеціальних здібностей і, відповідно, створює умови для всебічного розвитку формування особистості музиканта.

Питання музичних узагальнень набуло активної розробки на початку ХХІ століття в дослідженнях таких вчених-музикознавців як В. Медушевський, С. Румянцев, Н. Горюхіна; в музичній педагогіці Л. Варламова, Н. Височкіна.

У зазначених дослідженнях значна увага приділяється власне інтонації як основному засобу вираження художньо-узагальнених думок та образів. Інтонація має подвійний характер: з одного боку, – це дрібна складова музичної мови, котра включає в себе всі її елементи, а з іншого, – це звукове утворення з різним ступенем вияву всіх музично-виразових засобів із різним ступенем узагальненості музичних явищ, наприклад музичної теми, твору в цілому, інтонації епохи.

Ключем для вирішення цілого комплексу проблем музичного виховання є інтонаційна теорія музики, основи якої закладені Б. Асаф'євим [1]. Ця вихідна позиція інтонаційної теорії далі розвивається в положеннях про єдність діяльності композитора – виконавця – слухача, інтонаційну спорідненість музики і мови, музики і живопису, музики та міміки; такі поняття як “мелодія”, “лад”, “гармонія”, “тембр”, “стиль”, “жанр” також розглядаються як інтонаційні явища.

Інтонаційна теорія музики стала предметом вивчення багатьох музикознавців: М. Арановського, В. Васіної-Гросман, Я. Йіранека, Л. Мазеля, Є. Назайкінського, Є. Орлової, Н. Шахназарової та інших.

Значного розвитку інтонаційна теорія музики досягла у працях В. Медушевського, зокрема в його теорії подвійності музичної форми – єдності аналітичного та інтонаційного, за якої аналітика завжди вбудована в інтонаційну організацію. Найважливішими механізмами музичного мислення виступають процеси звукозмістового “згортання” і “розгортання” [5].

Окремі аспекти реалізації інтонаційної теорії в музичну педагогіку розглянуті у працях Н. Гродзенської, Л. Горюнової, Т. Вендрової,

О. Крiтської, М. Красильникової, Є. Кулинкович, І. Полферової, Б. Озолiнь та iнших. Автори розглянули основнi положення iнтонанцiйного вченнiя, методи застосування музикознавчої теорiї в музичнiй педагогiцi, шляхи формування iнтонанцiйного досвiду, вiдчуття стилю як елемента музичного мислення учнiв.

У результатi “духовної” переробки зовнiшньої вхiдної iнформацiї виникають свiдомо i несвiдомо узагальненi людськi переживання, багатоманiтнi вiдносини, котрi в музицi передаються за допомогою музично-виразних засобiв. Тому свiт завжди вiдображається в музичних звуках узагальнено, абстрагуючись вiд предметної конкретностi. Нестача “конкретностi” та “визначеностi” музичного мистецтва доповнюється тим, що вiдношення людини до оточуючої дiйсностi вiдтворюється в нашiй свiдомостi та уявленнi через асоцiативнi зв'язки iз зовнiшнiм й внутрiшнiм свiтом, на основi яких i виникають образи та створюються узагальнення.

Останнi досягають багатоварiантного вiдображення образiв шляхом використання гнучких, рухливих асоцiацiй, наприклад, слуховi образи можуть викликати зоровi й чуттєвi вiдчуття. Основою музичного мислення є художнi образи, котрi внаслiдок вiдбору, типiзацiї безлiч вiдношень та явищ це – узагальнене вiдображення дiйсностi. Завдяки прагненню до узагальнення iснуючої реальностi музичне узагальнене мислення спорiднюється з образним мисленням. Таким чином, у процесi музичної дiяльностi виникають асоцiативне та образне мислення, що i визначають специфіку музичного мислення.

Узагальнення в музицi слiд розглядати на всiх її структурних рiвнях, у специфічнiй системi музичного мислення, на основi загальних принципiв утворення узагальнень. Першi вияви узагальнення в музицi починаються з музичного звука, котрий є узагальненим явищем природи i водночас, найдрiбнiшою виразовою частинкою музики.

На основi природи звука з'являються та розвиваються всi музично-виразнi засоби: спочатку звук розщеплюється на такi елементи як висота, тривалiсть, сила, забарвлення; далi утворюються наступнi рiвнi – висота переходить в тон, тон в iнтонанцiю, iнтонанцiя в iнтервал, в мелодiю, лад, тривалiсть складає основу темпо-метроритму, сила переходить в динамiку, нюансування, забарвлення виявляє себе в тембрi, гармонiї. Музично-виразнi засоби створюють певний тип фактури.

На наступному ступенi, на основi звуку, iнтонанцiї, музично-виразних засобiв утворюються такi поняття як “iнтонанцiйний словник епохи” [2], первиннi комплекси [4], категорiї жанру, стилю тощо.

Пiд час зворотного розгортання, конкретизацiї, “розгвинчування” узагальненої iнтонанцiї з'являється рiзноманiття iнтонанцiйних звучань, що виникають на тлi ладової системи як узагальненої органiзацiї мислення в певному iсторичному часi. Ладова органiзацiя вiдображає в собi нацiонально-стильовi характеристики, якi виражають свiтогляд людини. У

системі певного ладу утворюється найдрібніша одиниця інтонації – інтервал. З групи інтервалів виникає мотив, з мотивів складається мелодія, в якій інтонація знаходить своє основне вираження.

Мелодія включає в себе мелодійну лінію, розкриті або навпаки, зовні не зв'язані з мелодійним ходом функціональні вияви ладотональних відношень, неминучу для будь-якої процесуальності ритмічну організацію, динамічне забарвлення, певні властивості регістрового звукового простору. Під час розвитку музичної думки, основне музичне навантаження концентрується не лише в мелодії, але й розподіляється між іншими виразовими засобами, що власне динамізує та урізноманітнює музичні переживання думок і образів. Так, музичне узагальнення має важливе значення в послідовній інтеграції рівнів структурування інтонаційного процесу.

Музично-виразні засоби за своєю суттю – інваріантний та узагальнено-категоріальний “виток”, з якого в кожному конкретному творі, залежно від змісту музичних образів та спрямування думки, виникає різне співвідношення засобів, що характеризується паралельною взаємодією, взаємним доповненням, суперечливою взаємодією. Тому музично-виразні засоби рухливі, динамічні, багатозначні та варіативні у своєму вияві і конкретизації змістовних утілень.

Формоутворювальні музично-виразні функції пов'язані з інтонаційним становленням музичної думки. Під час розвитку музичної думки інтонація, синтезуючи всі виразові засоби в єдиний комплекс, стає ядром музичного образу, основою руху і розвитку даного музичного сенсу.

Думка, інтонація, форма музики постійно знаходяться у взаємозв'язку: думка для свого музичного вираження інтонується. Інтонація в музиці є основною одиницею, “клітинкою”, в якій відображаються результати перетворення і естетичної оцінки об'єктивної дійсності, реалізується процес звукообразного моделювання явищ, емоцій та відношень, і саме тому її можна ототожнити з узагальненням. Інтонація як носій музичного змісту під час свого становлення базується на принципі асоціативного сполучення сенсів, на інтонаційно-мовному та рухово-пластичному досвіді.

В. Медушевський зазначає, що в ній типізуються і узагальнюються психологічні характеристики героїв – ліричний, героїчний, епічний; жанрові ознаки – хоральні, маршові, танцювальні тощо; стильові ознаки – класична, народна; інтонації культурних сфер – церковної, світської, джазової, фольклорної; інтонації тематичні – комічні, трагічні, піднесені; інтонації типів музичної драматургії – ліричні, драматичні, епічні [6].

Отже, описана узагальнена інтонація, основана на абстракції ототожнення, є інваріантом, зразком, еталоном, суттю, котра у виконавській практиці реалізується як конкретна інтонація. Чим геніальніша конкретна інтонація, тим більше вона згущена, або, як зауважує Б. Асаф'єв, – чим більше узагальнена інтонація, тим життєздатніша музика [2].

Під час типізації інтонаційно-ритмічних зворотів, узагальнення жанрово-стильових ознак музики на рівні музично-виразових засобів історично складаються первинні комплекси, що набули значення нерозкладних “слів”, “фразеологічних поєднань”. До них Л. Мазель відносить такі комплекси: ліричні низхідні затримання, маршовий пунктирний ритм, хоральну фактуру та вальсовий аккомпанемент [4].

Інтонація має подвійний характер: з одного боку, це найдрібніше вічко музичної мови, що включає в себе всі його елементи, а з іншого боку, це звукове утворення з різним ступенем вияву всіх музично-виразових засобів та з різним ступенем узагальнення музичних явищ – музичної теми, твору, інтонації, інтонації епохи, первинних комплексів. Інтонація як узагальнювальна категорія є одиницею музичного мислення, що виражається у звуковій формі засобами музичної мови. Саме тому в ній містяться не конкретні предмети, а глобальні ідеї, що отримують різні рівні вияву.

Музична тема є засобом інтонаційного втілення образу, ідеї, основної думки і під час розвитку проходить різні етапи, рівні узагальнення, що визначаються в кожному творі його художнім задумом, концепцією, наповненням думки. І чим більш узагальнено виражена музична думка, тим більше є можливостей для масштабного, тривалого і цільного динамічно-лаконічного її розвитку.

“Поняття тема – глибоко діалектичне. Тема – одночасно і самодостатній образ і динамічно “вибуховий” елемент. Тема – поштовх та ствердження. Тема концентрує в собі енергію руху та визначає його характер і напрям. Проте, не зважаючи на свою головну якість – рельєфність, тема має здібність до різних метаморфоз. Її функції – контрастні. Власним становленням тема викликає нові образи, що її заперечують, та протиставляючись їм, стверджує себе. Тема – це яскрава творча думка, багата висновками ідея, в якій протиріччя є рушійною силою” [1].

У тісному зв'язку з проблемою музичних узагальнень знаходиться категорія “музичний жанр”, адже природа його виникнення та існування основана на принципах узагальнення. Жанр як естетична категорія утворюється засобом типізації змісту, в якому відображаються суттєві соціально-історичні сторони людської життєдіяльності: “Жанр також слугує ланкою, що пов'язує музику та дійсність, також є первинно узагальненим звуковиявом почуття та думки” [9].

У зв'язку з цим розрізняють “первинні жанри”, що виникли під час суспільного побутування музики у формі народної творчості та “вторинні жанри”, що існують у сфері професійної музики. Під час діалектичного розвитку напрацьовується багаторівнева система жанрів, в якій малі за формою жанри вливаються в більші. Унаслідок переходу одних і тих самих жанрів із класу в клас виникає явище “міграції жанрів”. На фоні еволюційних процесів жанрове узагальнення виступає як семантичний елемент образу.

Так, у музикознавстві з'явилось важливе музично-семантичне поняття “узагальнення через жанр”, введене А. Альшвангом.

У межах певного історичного періоду музичні жанри продовжували впливати на кристалізацію музичних форм, тому стабілізація жанру обумовлювала і напрацювання стійких елементів форми, за якими закріплювались певні значення. О. Соколов форми та жанри класифікує на основі рівня вираження в них узагальнення: перший рівень узагальнення представлений творами, що відносяться до простих форм та первинних жанрів – період, однотемні поліфонічні форми, пісні, романси, танці, марші; до другого рівня узагальнення можна зарахувати складніші твори – двох-, трьох-, ...п'ятичастинні форми, рондо, канон, фугу з розвиненою варіаційною серединою; до третього, найвищого, рівня узагальнення відносяться масштабні твори – двох-, трьох-, трьох-п'ятичастинні форми з контрастними серединами, рондо з контрастними епізодами, вільні варіації, подвійні фуги, сонатне *allegro*, сонатно-симфонічний цикл, кантата, ораторія, опера [8].

Дану класифікацію жанрів та форм за рівнем узагальнення слід пов'язати зі стилем, бо від нього залежить не лише “почерк” композитора, але й принципи побудови форми, способи розвитку музичної думки. Стиль – художня категорія, результат узагальнення, що виникає під час творчого мислення та пізнання взагалі. Найбільше стиль виявляється через форму, а не через зміст, тому що стиль здатний узагальнити в собі за допомогою форми безліч характерних рис, ознак, явищ однієї сутності [3].

Стиль як узагальнювальна категорія, пов'язаний з процесами історичного розвитку, змінами епох і формацій, тобто з категоріями простору і часу. Спираючись у своєму русі на діалектичні закономірності, узагальнений стиль включає в себе багато інших конкретних, менш узагальнених стилів. В. Холопова відобразила існуючі рівні узагальнення відносно стилю – загальна стильова тріада: високий стиль, середній, низький; стиль національної школи: “жанровий стиль”; фортепіанний стиль, поліфонічний стиль, мелодійний стиль тощо; стиль творчої особистості: композиторський стиль, виконавський стиль, музикознавчий стиль; стиль одного епохального твору [10].

М. Михайлов також висловився про стиль, як узагальнювальне поняття: “Стиль виявляє себе рішуче в усьому; він континуальний у межах твору, розлитий по всьому його художньому простору та знаходить себе як у великому, так і в малому” [7]. Таким чином, стиль стає виразником історичного часу, художнього напрямку, визначеної системи. Як узагальнене поняття він у своєму конкретному прояві веде до перетворення та оновлення всіх існуючих структур, усієї системи, а у сфері музичного мистецтва зв'язаний з переусвідомленням інтонацій, жанрів, стилів, з появою нових музично-виразних засобів, з утворенням нових музичних систем, теорій.

Жанрові та стильові поняття є єдиним цілим, що відповідає діалектичній категоріальній парі – зміст та форма. Взаємообумовленість їхнього розвитку веде до появи прогресивних тенденцій як у сфері музичного мислення, так і в музичній діяльності. Узагальнення, пов'язане з розвитком – є формою результату разом зі своїм становленням. Основна його функція – структурування, під час якого здійснюється перехід кількості в якість, розвиток у кристалізацію, становлення у структуру. Таким чином, узагальнення бере участь не тільки в утворенні інтонаційної форми музики, але й включається у процес композиторської, виконавської та слухацької творчості.

Узагальнення в музиці виявляється не лише на рівні розумових процесів утворення музичних форм, жанрів, стилів, “інтонаційного словника”, але стає іманентною властивістю музичного мистецтва, формою її існування.

У цій сфері ми розглядали відношення людини до оточуючого світу, емоційну та інтелектуальну оцінку. І хоча музика не може безпосередньо відобразити предметний світ, пояснити складні явища, закони, створити наукові абстрактні поняття, і не володіє усіма засобами для показу всебічних зв'язків самих переживань з явищами, що їх породили, проте вона може розкрити сутність цих переживань, вона призначена для відображення в художніх варіантах дійсності.

Використана література:

1. *Асафьев Б. В.* Музыкальная форма как процесс / Б. В. Асафьев. – Кн. 1, 2. – Л. : Музгиз, 1963. – 378 с.
2. *Асафьев Б. В.* Речевая интонация / Б. В. Асафьев. – М.-Л. : Музыка, 1965. – 136 с.
3. *Лосев А. Ф.* Форма – Стиль – Выражение / А. Ф. Лосев. – М. : Мысль, 1995. – 944 с.
4. *Мазель Л. А.* О природе и средствах музыки: теоретический очерк / Л. А. Мазель. – М. : Музыка, 1991. – 80 с.
5. *Медушевский В. В.* Двойственность музыкальной формы и восприятие музыки / В. В. Медушевский. – М. : Музыка, 1980. – С. 178-195.
6. *Медушевский В. В.* Интонационная форма музыки: Исследование / В. В. Медушевский. – М. : Композитор, 1993. – 262 с.
7. *Михайлов М. К.* Стиль в музыке. Статьи и фрагменты / М. К. Михайлов ; сост. А. Вульсон. – Л. : Музыка, 1990. – 288 с.
8. *Соколов О. В.* О принципах структурного мышления в музыке // Проблемы музыкального мышления / О. В. Соколов. – М. : Музыка, 1974. – С. 153-176.
9. *Сохор А. Н.* Теория музыкальных жанров. Задачи и перспективы / А. Н. Сохор // Теоретические проблемы музыкальных форм и жанров. – М. : Музыка, 1971. – С. 280-311.
10. *Холопова В. Н.* Музыка как вид искусства / В. Н. Холопова. – СПб. : Лань, 2000. – 319 с.

References:

1. *Asafev B. V.* Muzykalnaya forma kak protsess / B. V. Asafev. – Кн. 1, 2. – L. : Muzgiz, 1963. – 378 s.
2. *Asafev B. V.* Rechevaya intonatsiya / B. V. Asafev. – M.-L. : Muzyka, 1965. – 136 s.
3. *Losev A. F.* Forma – Stil – Vyrashenie / A. F. Losev. – M. : Mysl, 1995. – 944 s.
4. *Mazel L. A.* O prirode i sredstvakh muzyki: teoreticheskiy ocherk / L. A. Mazel. – M. : Muzyka, 1991. – 80 s.

5. *Medushevskiy V. V. Dvoystvennost muzykalnoy formy i vospriyatie muzyki / V. V. Medushevskiy. – M. : Muzyka, 1980. – S. 178-195.*
6. *Medushevskiy V. V. Intonatsionnaya forma muzyki: Issledovanie / V. V. Medushevskiy. – M. : Kompozitor, 1993. – 262 s.*
7. *Mikhaylov M. K. Stil v muzyke. Stati i fragmenty / M. K. Mikhaylov ; sost. A. Vulson. – L. : Muzyka, 1990. – 288 s.*
8. *Sokolov O. V. O printsipakh strukturnogo myshleniya v muzyke // Problemy muzykalnogo myshleniya / O. V. Sokolov. – M. : Muzyka, 1974. – S. 153-176.*
9. *Sokhor A. N. Teoriya muzykalnykh zhanrov. Zadachi i perspektivy / A. N. Sokhor // Teoreticheskie problemy muzykalnykh form i zhanrov. – M. : Muzyka, 1971. – S. 280-311.*
10. *Kholopova V. N. Muzyka kak vid iskusstva / V. N. Kholopova. – SPb. : Lan, 2000. – 319 s.*

КОРЗУН В. В. Формирование способности к музыкально-интонационным обобщениям.

В статье рассмотрены основные процессы музыкального мышления учащихся и способностей к музыкально-интонационным обобщениям. Необходимость формирования способности к обобщению связана с тем, что она дает возможность ученикам быстро, легко и эффективно усваивать знания, имеет важное значение для формирования специальных способностей и, соответственно, создает условия для всестороннего развития, формирования личности молодого человека. Выделены особенности музыкального мышления относительно интонационных обобщений в музыке, музыкально-стилевых обобщений, музыкально-интонационных обобщений у студентов, средства выражения художественно-обобщенных образов интонации. Интонация в музыке является основной единицей, в которой отражаются результаты преобразования и эстетической оценки объективной действительности. Интонация как носитель музыкального содержания во время своего становления базируется на принципе ассоциативного сопряжения смыслов, на интонационно-речевой и двигательно-пластическом опыте.

Ключевые слова: музыкальное мышление, музыкальное искусство, музыкально-стилевые обобщения, музыкально-интонационные обобщения, интонация, музыкально-выразительные способы.

KORZUN V. Formation of the ability to the music and intonation generalizations.

The article describes the main processes of musical thinking of the students and abilities in musical and prosodic generalizations. The necessity of formation of ability to generalize is that it allows students to quickly, easily and effectively learn the knowledge, is essential for the formation of special abilities and, consequently, creates conditions for comprehensive development, formation of personality of young people. The features of musical thinking concerning prosodic generalizations in music, musical and stylistic generalizations, musical intonation generalizations of students, means of expressing artistic and generalized images intonation. Intonation in music is the basic unit, which reflects the results of the transformation and aesthetic evaluation of objective reality, the process is implemented zvukooperatora modeling of phenomena. Intonation as a carrier of musical content at the time of its formation is based on the principle of associative pairing of meanings, intonation and speech, and movement-plastic experience.

Keywords: musical thinking, musical art, musical and stylistic generalization, musical intonation synthesis, intonation, musical and expressive ways.